

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА, ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ, СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА, СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ

Гринєць М.О.

студент,

*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

ПРОБЛЕМА ПЕРЕЛІКУ ОСІБ, ІНТЕРЕСИ ЯКИХ МОЖЕ ПРЕДСТАВЛЯТИ ПРОКУРОР В СУДІ

У своїй роботі я хочу розглянути проблему представництва інтересів громадянина прокурором в суді. Особливої уваги заслуговує проблема переліку осіб, інтереси яких можуть бути представлені прокурором в суді. Підстави закріплені у ч. 2 ст. 23 Закону України «Про прокуратуру» (далі – Закон), де зазначено, що прокурор здійснює представництво в суді інтересів громадянина (громадянина України, іноземця або особи без громадянства) у випадках, якщо така особа не спроможна самостійно захистити свої порушені чи оспорювані права або реалізувати процесуальні повноваження через недосягнення повноліття, недієздатність або обмежену дієздатність, а законні представники або органи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси такої особи, не здійснюють або неналежним чином здійснюють її захист.

Таким чином законодавець визначив три категорії осіб, інтереси яких може представляти прокурор в суді.

Це:

- 1) Неповнолітні, тобто, фізичні особи, вік яких менший 18 років [1];
- 2) Недієздатні особи, тобто, фізичні особи, що визнані судом недієздатними, внаслідок хронічного, стійкого психічного розладу, що не здатні усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними [1];
- 3) Обмежено дієздатні особи, це – фізичні особи, яким за рішенням суду обмежено цивільну дієздатність, за умов якщо вони страждають на психічний розлад, який істотно впливає на їх здатність усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними. А також, суд може обмежити цивільну дієздатність фізичної особи, якщо вона зловживає спиртними напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами, азартними іграми тощо і тим ставить себе чи свою сім'ю, а також інших осіб, яких

вона за законом зобов'язана утримувати, у скрутне матеріальне становище [1].

Таким чином, відповідно до Закону, прокурор може представляти інтереси в суді вузького кола осіб. Проте на сьогодні існує багато категорій осіб, чії інтереси потребують представництва в суді прокурором. До них можна віднести інвалідів та людей похилого віку, яких законодавець обійшов у своєму визначенні.

Щодо людей похилого віку, то у Законі України «Про Прокуратуру» від 05.11.1991 у ст. 36-1 зазначено осіб похилого віку як тих, хто потребує допомоги через представництво своїх інтересів в суді прокурором. Тому законодавець свідомо обійшов питання осіб похилого віку при написанні нового Закону.

Продовжуючи розгляд питання з усіх позицій, на думку спадають учасники бойових дій – інваліди, тобто особи, які постраждали та втратили своє фізичне здоров'я під час захисту державних інтересів (наприклад, учасники АТО) [2]. Беззаперечно, існують організації що допомагають постраждалим у правовій сфері («Правова допомога учасникам АТО» чи «Юридична Сотня» [3]), проте не завжди питання може бути врегульовано силами благодійників. Представляти інтереси громадян, що боронять країну, повинна потужна структура, яка має необхідні повноваження, досвід та обов'язок як державний орган.

З приводу інвалідів, про яких у Законі не зазначено. Необхідно згадати Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», де зазначено, що «діяльність держави щодо інвалідів виявляється у створенні правових, економічних, політичних, соціальних, психологічних та інших умов для забезпечення їхніх прав і можливостей нарівні з іншими громадянами для участі в суспільному житті». Проте на практиці це проявляється лише у «веденні претензійно-позовної роботи у судах різних інстанцій» відповідно до Наказу Міністерства соціальної політики України «Про затвердження Положення про Фонд соціального захисту інвалідів».

Щодо зарубіжної практики, то у Сполучених Штатах Америки прокурор має повноваження щодо представництва інтересів особи у суді в усіх цивільних спорах. Якщо особа не може самостійно захищати свої права або у випадку неспроможності особи усвідомлювати свої дії, на допомогу особі приходять прокурор [4]. Таким чином, на правовому рівні США не визначено категорії осіб, інтереси яких в суді представляються прокурором.

Так само і у Молдові. Там взагалі не визначено коло суб'єктів, інтереси яких прокурор може представляти в суді. Відповідно до Закону «О Прокуратуре» прокуратура Молдови захищає права і свободи громадян, забезпечує правову допомогу [5]. Без подальшого уточнення щодо кого і кому. Забезпечення правової допомоги та захист прав і

свобод громадян є дуже широкими поняттями, що включають у себе представництво інтересів особи у суді.

На противагу слід виокремити Китайську Народну Республіку, де прокуратура відповідно до Закону «Про державних прокурорів» [6] та Конституції КНР [7] взагалі серед переліку своїх повноважень не має такого виду як «представництво інтересів громадян у суді». Прокуратура Китаю не здійснює жодних дій щодо захисту прав, свобод та інтересів громадян. Вона виступає тільки як державне обвинувачення щодо осіб, які підозрюються у скоєнні злочину.

У Німеччині прокуратура виключно представляє інтерес людини, яку визнано померлою. Це єдиний випадок, коли прокурор представляє інтереси не держави, а людини. Цей виняток обумовлено нестандартною ситуацією, де з одного боку є певний відсоток ймовірності, що людина жива, проте, з іншого, є необхідність вирішити питання щодо спадкування належного їй майна, плюс, інтереси кожного із спадкоємців зазвичай не збігаються [8]. Тому у Німеччині це питання врегульовує прокурор, в усіх інших випадках він представляє інтереси держави.

У Австрії прокурор виступає як представник інтересів особи у випадку цивільного провадження, виключно у справах стосовно встановлення батьківства, визнання шлюбу недійсним, визнання особи, що була безвісно відсутньою, померлою [9].

Взагалі, Європейська практика свідчить про витіснення функції представництва інтересів громадян прокуратури в суді. На заміну цьому інституту приходять омбудсмен (в Україні – Уповноважений Верховної Ради України з прав людини), та безоплатна правова допомога. На жаль, в українських реаліях, безоплатна правова допомога не набула широкого розповсюдження через неможливість доступу до цього виду допомоги жителям сіл та селищ, що знаходяться далеко від адміністративного центру. Так само, історія свідчить про повагу до прокуратури з боку громадян, що спричиняє необхідну потребу у представництві інтересів громадян в суді прокуратурою.

Проаналізувавши світову практику можна дійти висновку, що існує або необмежене законом представництво інтересів громадянина в суді прокурором, або чітко закріплені повноваження щодо цього виду діяльності. І, звичайно, іноді в законодавстві взагалі не передбачено представництво громадян в суді прокурором.

Підсумовуючи розгляд цієї проблеми слід зазначити її можливе вирішення. На мою думку, враховуючи Європейський напрямок розвитку України, доцільніше було б використати практику країн Європи щодо врегулювання питання про представництво інтересів громадян в суді. В даному випадку це – виключення прокурора з представництва інтересів особи у суді і переклад його повноважень на омбудсмена. Плюс, державі необхідно підтримати інститут безоплатної

правової допомоги, підвищити якість цієї допомоги та кількість працівників.

Прокурор може в окремому випадку представляти інтерес особи, яку визнано померлою або яку необхідно визнати померлою, оскільки це питання не входить до компетенції та інтересів інших осіб.

Список використаних джерел:

1. Цивільний Кодекс України // <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
2. М. Косюта. «Прокуратура: закон – новий, проблеми залишаються...» // <http://www.golos.com.ua/article/255384//29.05.2015>
3. «Правова допомога учасникам АТО» // <https://www.facebook.com/Правова-допомога-учасникам-АТО-598805863570443/>; «Юридична Сотня» // <http://legal100.org.ua>
4. Повноваження прокурорів у США. Розділ 3-2.140 – Authority (повноваження) // <http://www.justice.gov/usam/usam-3-2000-united-states-attorneys-ausas-special-assistants-and-agac#3-2.140>
5. Закон «О Прокуратуре» ст. 5 // N 294-XVI від 25.12.2008. Мониторул Официал N 55-56/155 от 17.03.2009 // <http://www.procuratura.md/ru/leg/>
6. Закон КНР «Про державних прокурорів» // <http://law.uglc.ru/prosecutor.htm>
7. Конституція КНР від 1982р., зі змінами 2004р., гл. III // http://chinalawinfo.ru/constitutional_law/constitution/constitution_ch3p7
8. М. Хавронюк «Прокуратура по-німецьки, закону немає, а орднунг є» // <http://pravo.org.ua/politicreformandconstitutionslaw/161-maxwidth/973-1-prokuratura-po-nimetsky-zakonu-nemaie-a-ordnunh-ie.html>
9. The Federal Ministry of Justice «The Austrian judicial system» с. 26 // 1.10.2014 // https://www.justiz.gv.at/web2013/file/8ab4ac8322985dd501229ce2e2d80091.de.0/broschuere_oesterr_justiz_en_download.pdf

Рибченко Я.М.

студентка,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут»

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУДУ ПРИСЯЖНИХ В УКРАЇНІ

Суд присяжних – ще одне нововведення Кримінального процесуального кодексу. Саме цей інститут став предметом і головним питанням обговорення серед фахівців у галузі права й серед простих громадян, яким від тепер надана роль вирішення правосуддя [3, с. 53].